

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-1.12>**Г. І. Горохова**кандидат педагогічних наук,
викладач суспільних дисциплін
Кропивницького інженерного коледжу
Центральноукраїнського національного технічного університету

ПРОБЛЕМИ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЯК ВАЖЛИВОГО ОБ'ЄКТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

У статті проаналізовано роль самовизначення як важливого об'єкта формування особистості в процесі професійної орієнтації; розглянуто залежність зовнішніх впливів на самовизначення особистості, зокрема як об'єкта навчально-виховного процесу; виокремлено умови, за яких формування особистості матиме успіх; розглянуто вплив на емоційну сферу, активність особистості, розвиток під час діяльності; досліджено поняття самореалізації (самоактуалізації) як вищої потреби людини; з'ясовано проблеми ефективної професійної орієнтації й професійного відбору; визначено зміст і розкрито важливість особистісного та професійного самовизначення.

На основі вивчення теоретичних досліджень науковців доведено, що самовизначення розглядається як свідомий акт виявлення і затвердження особистої позиції в проблемних ситуаціях, як визначення свого місця в житті, суспільстві. Зазначено, що актуальною проблемою нині є стан підготовки майбутніх педагогів у контексті важливості педагогічної, виховної діяльності, що спрямована на формування соціальної позиції особистості учнів, студентів.

Встановлено, що самовизначення є складним процесом розвитку людини. Сучасний аналіз теоретичних досліджень та результати практичних впроваджень показали, що особистісне та професійне самовизначення постійно взаємодіють. Акцентовано на важливості аналізу потенційних можливостей особистості, її системи уявлень про саму себе, усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та професійних здатностей. Доведено, що питання ефективної професійної орієнтації й професійного відбору надзвичайно актуальні; розглянуто можливості вирішення проблеми у створенні системи профорієнтаційної роботи, що поєднувала б комплекс заходів, спрямованих на інформування про світ потрібних професій, організацію ознайомлення зі спеціальністю, навчання у виробничих умовах, трудове виховання. Визначено, що професійні інтереси в процесі професійного виховання мають перетворюватися на відповідні прагнення, покликання.

У результаті аналізу наукових та практичних доробок науковців та розвідок досліджуваної проблеми з'ясовано, що професійна освіта забезпечує професійне самовизначення, спрямоване на виявлення професійної самосвідомості, мотивацію успіху, програмування шляху досягнення, що сприяє цілеспрямованості діяльності, наслідком чого є формування цілісної особистості та активність у професійному зростанні.

Ключові слова: педагогічний вплив, самореалізація, самосвідомість, діяльність, професійний вибір, кар'єрний розвиток.

Постановка проблеми. У моделі професійного розвитку фахівця характеризується здатністю побачити власну професійну діяльність цілісною. Така модель має три стадії: самовизначення (характеризується здатністю особистості якісно порівняти себе з іншими, усвідомити необхідність власних змін і перетворень); самовираження (характеризується співвіднесенням власної поведінки і мотивації); самореалізація (характеризується формуванням своєї життєвої філософії як професіонала, з усвідомленням сенсу життя) [1, с. 78]. Проблеми професійного самовизначення пов'язані зі здатністю особистості усвідомлювати свої здібності, реалізацією свого «Я» як професіонала, активністю у професійному зростанні, здійсненям вибору у проблемних ситуаціях

професійної діяльності, що постійно змінюється та ускладнюється. Самовизначення є одним з основних критеріїв готовності до професійної самореалізації. Однак на сучасному етапі розвитку педагогічної освіти і науки відсутній універсальний теоретико-методологічний підхід до здійснення всебічної оцінки та характеру професійного самовизначення особистості, що є наслідком широкого розуміння та поєднання окресленого явища з іншими поняттями. У зв'язку з вищезазначеним актуальності набуває дослідження розвитку та сутності таких понять, як «самовизначення» та «професійне самовизначення особистості».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем самовизначення, професійного самовизначення, особливостями розвитку

особистості займалися такі науковці: М. Гінзбург, Е. Еріксон, Г. Абрамова, К. Абульханова-Славська, В. Радул, Б. Ананьєв, В. Зінченко, І. Кон, С. Пряжников, В. Рибалка, В. Романець, С. Рубінштейн, В. Слободчиков, Т. Титаренко, О. Борисова, Є. Климов, А. Маркова, О. Орлов, Н. Самоукіна, В. Третьяченко, О. Федоришин, П. Шавір, В. Шадриков, В. Литвин, В. Лозовецька, Р. Бернс, А. Адлер, У. Мозер, Д. Сюпер та інші.

Разом із тим спеціальні дослідження щодо вивчення особливостей особистісного та професійного самовизначення потребують поглибленого аналізу та впровадження результатів дослідження в практику; теоретичні й практичні дослідження науковців мають бути спрямовані на вдосконалення вже наявних підходів та неперервного оновлення теоретичних та практичних розвідок відповідно до вимог часу та реалізації сучасних поглядів на досліджувану проблему.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі понять «самовизначення», «професійне самовизначення», дослідженні проблем самовизначення як складного процесу розвитку особистості, розкритті педагогічного впливу, професійної освіти на професійне самовизначення молодого людини, визначенні змісту і розкритті важливості творчого підходу до створення відповідних умов для самовизначення та самореалізації особистості.

Виклад основного матеріалу. Самовизначення розглядається як свідомий акт виявлення і затвердження особистої позиції в проблемних ситуаціях [2, с. 313], як визначення свого місця в житті, суспільстві, як усвідомлення своїх класових, політичних, національних та інших інтересів [3, с. 1287], як здатність особистості якісно порівняти себе з іншими, усвідомити необхідність власних змін і перетворень [1, с. 78] тощо.

У процесі дослідження проблем самовизначення постають питання: 1) чи простежується залежність зовнішніх впливів на самовизначення особистості, зокрема як об'єкта навчально-виховного процесу? 2) чим визначається гранична відмінність нав'язування стереотипної моделі вибору професійного шляху та формування внутрішньої готовності до самостійної, усвідомленої побудови особистого розвитку як професійного, так і поєданого зі способом життя, який реалізує життєві цілі і мотиви?

Професіоналізм учителя нині має проявлятися головним чином у тому, що він здобуває знання про те, як навчати і виховувати, тобто в тому, як переводити учня з одного стану в інший, із нижчого рівня його розвитку на вищий, тобто як найбільш швидкими й економічними шляхами реалізувати завдання формування якісних характеристик особистості учнів [4, с. 80].

У цьому контексті зазначимо, що основою практичної педагогічної діяльності є наукові

знання, проте спостерігається ситуація, коли досвід та інтуїція деякою мірою замінюють у свідомості та діяльності певної категорії вчителів, викладачів важливіші положення педагогіки, психології, сучасні методики. Однією з причин є те, що оволодіння теоретичними знаннями педагогами на етапі навчання в закладах вищої освіти не підкріплюється належним чином практичною діяльністю студента, теоретичні положення лишуються абстрактними, не посилюються відповідними вміннями та навичками. З одного боку, варто враховувати залежність цього результату від здібностей людини та її розумової діяльності, що набуті на перших етапах виховання та навчання, з іншого – розуміти важливість того, щоб навчально-пізнавальна діяльність мала творчий, пошуковий характер з елементами аналізу та спілкування. Зазначимо, що творчий характер діяльності є потужним стимулом пізнання не лише в навчальному процесі, а й у будь-якій професійній галузі.

Як відомо, обсяг наукових знань у сучасному світі подвоюється практично щороку. Нині просте володіння знаннями саме по собі не розглядається як прояв якоїсь особливої мудрості та особливих здібностей. В усіх галузях сучасної науки та практики зростає роль творчих процесів, нестандартних рішень. Усе це ставить перед системою освіти завдання не стільки дати знання тим, хто навчається, скільки навчити їх оволодівати інформацією та вміти її правильно використовувати. Реалізація цього завдання зумовлює корекцію мети та змісту сучасної освіти в процесі її трансформації. Функціонування освіти передбачає, насамперед, посилену увагу до особистості загалом, створення режиму найбільшого сприяння розвитку всіх її здібностей, фізичних і моральних якостей. Потребує дослідження питання шляхів інтеграції учнівської молоді в суспільне життя в умовах його трансформації та зміни соціально-економічної парадигми [5, с. 256–257].

Спостереження показують, що найдійовішим чинником і стимулом підвищення рівня соціальної самореалізації є включеність учителя в педагогічну творчість, інноваційну діяльність, дослідницький пошук. Визначальне значення має гуманна педагогічна позиція, що поєднується з творчим ставленням до педагогічної діяльності. Еталон такого ставлення – вищий рівень особистісної самореалізації. Такий педагог не тільки дбайливо зберігає і відтворює культурні зразки педагогічної практики, але й сам творить їх, створює авторські педагогічні «твори»: дидактичні й виховні системи, методики, технології [4, с. 74–75]. Будь-який педагогічний вплив обов'язково включає творче начало, бо особистість, що зазнає впливу, завжди перетворюється. Як тільки вчитель відходить від завдань перетворення й обмежується інформаційною

сторonoю справи, то він відходить від творчості. Отже, творчість – обов'язкова умова педагогічного процесу, об'єктивна професійна необхідність у діяльності учителя [4, с. 79].

Педагогічна, виховна діяльність спрямована на формування соціальної позиції особистості. У різні вікові періоди людини провідним може виступати один із видів діяльності, який на цьому етапі розвитку її особистості визначає її ставлення до навколишнього світу [4, с. 47]. Ефективний розвиток самовиявлення особистості здійснюється у спілкуванні з оточенням, різноманітними джерелами комунікації.

«Кожна особистість, – пише В.Г. Афанасьєв, – живе і розвивається як в умовах цього загального соціального середовища (суспільства загалом), так і в умовах «мікросередовища», тобто свого безпосереднього оточення. Цілком ймовірно, що це «мікросередовище» і є тією призмою, через яку заломлюється вплив на особистість загального соціального середовища» [4, с. 30].

У психолого-педагогічній науці розуміння особистості як суб'єкта пов'язується з поняттям «самовизначення особистості» й розуміється як індивідуальна реалізація особистістю суспільної детермінації. У процесі цієї реалізації особистість здійснює дії, вчинки, «об'єктивізує свою суб'єктність». Активність суб'єкта, як вказує К.А. Абульханова-Славська, ґрунтується на здатності мобілізувати свої можливості й визначити способи досягнення цілей – реалізувати їх у діяльності [4, с. 8].

Самовизначення є складним процесом розвитку людини. Особистісне (вибір життєвої позиції) та професійне (орієнтація особистості у професійно-трудоному середовищі) самовизначення постійно взаємодіють.

Виокремлено такі умови, за яких формування особистості матиме успіх: вплив на емоційну сферу, активність і самостійність самої особистості, розвиток під час діяльності, підкріплення (позитивна оцінка) [6, с. 117].

Емоційні здібності можуть бути виражені через усвідомлення власного емоційного стану, управління своїм емоційним станом, внутрішню позитивну мотивацію, уміння спілкуватися з людьми. Зазначимо, що успіх починається з дії. Дія дає поштовх ланцюгу подальших подій, у той час як бездіяльність і пасивне очікування бажаного результату не принесуть, ніхто не розгледить таланту і здібностей у пасивному суб'єкті, поведінка якого нічим не показує його здібностей та здатності до успішної кар'єри [1, с. 210–215].

У житті молоді людини є три основних взаємопов'язаних складника діяльнісного простору: особистість, діяльність, спілкування. Ці три складника простору не повторюються, не дублюють один одного – вони взаємодіють. При цьому кожен із

них на різних етапах життя стає то передумовою, то засобом, то результатом розвитку особистості. Основні наукові положення прояву потенційних можливостей особистості щодо її професійної успішності – це, насамперед, самореалізація (самоактуалізація), тобто вища потреба людини [1, с. 195].

Зазначимо, що найвищий щабель піраміди потреб людини Маслоу назвав потребою в самоактуалізації. Він вважав, що всі люди мають певні ще не виражені таланти або здібності, які прагнуть реалізувати або актуалізувати. Коли всі нижчі потреби задоволені, людина може присвятити себе реалізації свого потенціалу. Особистісне зростання – це безперервний процес, що дає змогу людині самовиразитися й повністю реалізувати наявний у неї потенціал [6, с. 13]. Самоактуалізація передбачає наявність сприятливих соціально-історичних умов. У деяких напрямках психології, на противагу тим, які вважають, що поведінкою особистості рухають біологічні сили, самоактуалізація висувається на роль головного мотиваційного фактора.

До механізмів самореалізації належать: самопізнання, здатність до прийняття рішень (особливо в напрямі власного професійного майбутнього), готовність до змін, змога виділяти альтернативи, тенденції, досліджувати й ефективно використовувати свої ресурси, бути відповідальним за зроблений вибір. По мірі дорослішання людини розвиток особистості здебільшого зумовлений потенційними можливостями особистості. Формуються процеси самопізнання, проектується засади професійного вибору, окреслюється власний світогляд та власне бачення свого кар'єрного розвитку. Однак треба враховувати: якщо має місце низький рівень самосвідомості щодо сформованості цих механізмів, то це може призвести до того, що молода людина залишається об'єктом виховання і зовнішніх впливів, будучи нездатною перетворитися на суб'єкт власного життя, людиною, яка не може зробити самостійного особистісного та професійного вибору [1, с. 196].

Вищеозначене підкреслює важливість аналізу потенційних можливостей особистості, її системи уявлень про саму себе, усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та професійних здатностей, результатів самооцінки, адекватного сприйняття зовнішніх факторів, зокрема, ринкових умов професійної діяльності, які зумовлюють нові вимоги до професійної підготовки особистості щодо її здатності адаптуватися до мінливих умов діяльності; відповідний рівень самосвідомості створюють оптимальні умови для кар'єрного розвитку особистості. У загальному вигляді самосвідомість і є визначенням свого способу життя [1, с. 196]. На думку більшості дослідників, найважливішою передумовою й умовою формування самосвідомості є пізнання.

У процесі самоаналізу реалізується потреба розібратися в собі, в особливостях відповідності або невідповідності вимогам професії. Самоаналіз як засіб самосвідомості сприяє особистісному і професійному саморозвитку та самовдосконаленню. Усвідомлення своїх здібностей є невід'ємним компонентом професійного становлення [1, с. 199].

На думку О.М. Леонтьєва, діяльність є вирішальним чинником народження та реалізації особистості, одним із головних параметрів її структури. Заслуговує на увагу і його думка, що на основі лише «набору окремих психологічних або соціально-психологічних особливостей людини жодної «структури особистості» отримати неможливо, що справжня основа особистості людини лежить не тільки в закладених у ній генетичних програмах, не тільки в глибинах її природних задатків та нахилів і навіть не в набутих нею навичках, знаннях та вміннях, у тому числі й професійних, а в тій системі діяльностей, що реалізується цими знаннями та вміннями». За всієї значущості природних основ, професійна індивідуальність може сформуватися лише на соціальному рівні – особистісно-суб'єктному. Необхідно зробити акцент на створення умов для виникнення у людини стійкої потреби управляти своїм професійним розвитком, здатності вибудовувати і корегувати його залежно від змін обставин [7, с. 13–15].

Заслуговує на увагу методологічний підхід С.Л. Рубінштейна до проблеми активності особистості та її самосвідомості в плані самовизначення. Особливе місце займає в теоретичних положеннях про особистість його вчення про діалектику внутрішнього й зовнішнього в психіці. С.Л. Рубінштейн неодноразово зазначав, що значення детермінізму полягає в підкресленні ролі внутрішнього моменту в самовизначенні, вірності собі, неоднозначності підкорення зовнішньому. Лише зовнішня детермінація поведінки особистості спричиняє внутрішню порожнечу, відсутність стійкості та опірності, вибірковості стосовно зовнішніх впливів, означає просте пристосування до них. Тільки особистість, що самореалізується, має цілісність, стійкість, активність і спрямованість [4, с. 9–10].

Активізація пізнавально-творчої діяльності студентів, ефективне управління її формуванням і розвитком у структурі професійної підготовки, методичне, організаційне і психологічне забезпечення – це не лише складна педагогічна проблема, але і важливе соціальне завдання. Власне педагогічна мета полягає в тому, щоб у процесі доцільної корисної діяльності вихованців розвивати їхні сутнісні сили, здатність здобувати й використовувати знання [4, с. 79–80].

Результатом здобутих вмінь та навичок самостійно знаходити рішення проблем і завдань є поглиблене розуміння себе у відношенні свого

«Я» до внутрішніх протиріч між «хочу» й «можу», встановлення власних можливостей, здібностей, норм самооцінювання, вибір критеріїв впливу зовнішніх умов та обставин.

Більшість науковців, які вивчають проблеми самовизначення, стверджують, що професійне самовизначення не можна інтерпретувати лише як вибір професії. По-перше, такий вибір не завжди є завершеним, оскільки молодь часто здійснює цей вибір неусвідомлено; по-друге, доросла людина також може опинитися в ситуації самовизначення, що пов'язано з низкою таких факторів, як професійне навчання, підвищення кваліфікації, втрата роботи тощо. Вимоги часу і невпинний розвиток та зміна як світу професій, так і ринку праці загалом потребують переосмислення поняття «професійна самореалізація». Сучасний погляд на проблему ініціює вихід за межі трактування професійного самовизначення і пошук глибших його зв'язків з особистісним самовизначенням людини.

Найважчим періодом професійного становлення є ранній період особистісної зрілості. Саме в цей період і відбувається формування фахівця [1, с. 38]. Якість самовизначення, його ґрунтовність, вмотивованість впливають на стійкість планування, а стійкість – на особисту значимість роботи в життєвих планах [8, с. 125].

У площині наукових досліджень Б.Г. Ананьєва, О.М. Леонтьєва, Г.С. Костюка, К.К. Платонова ігрова та навчальна діяльність вважалися підготовчими стосовно професійної, якій відведено більшу частину життя людини. В юнацькому віці людині здається, що вона сама вибирає шлях. Вона дійсно його робить, хоча на її вибір впливають попередній досвід, середовище, індивідуально своєрідні умови розвитку, життєва ситуація (І.С. Кон, О.М. Леонтьєв) [9, с. 96].

Питання ефективної професійної орієнтації й професійного відбору надзвичайно актуальні. Результати досліджень свідчать, що продуктивність праці працівників, які за своїми якостями відповідають вимогам професії, у середньому на 20% вища, ніж у тих, хто таким вимогам не відповідає. При цьому близько 40% працівників, які змінюють місце роботи, пояснюють це невідповідністю роботи та їхніх здібностей [10, с. 278]. Вирішення проблеми – у створенні системи профорієнтаційної роботи, що поєднувала б комплекс заходів, спрямованих на пропаганду потрібних професій, організацію ознайомлення зі спеціальністю, навчання у виробничих умовах, трудове виховання [11, с. 212]. Професійні інтереси у процесі професійного виховання мають перетворюватися на відповідні прагнення, покликання.

Отже, професійна освіта забезпечує професійне самовизначення, спрямоване на виявлення професійної самосвідомості, мотивацію успіху,

програмування шляху досягнення, що сприяє цілеспрямованості діяльності, наслідком чого є активність у професійному зростанні [12, с. 332].

Сформованість чітких уявлень про психологічну складову частину особистості фахівця, реалізацію його здатностей під кутом зору особливостей умов професійної діяльності в сучасних умовах праці, усвідомлене сприйняття потреби системного удосконалення компетентнісної підготовки сприяють забезпеченню конкурентоздатності фахівця, активному професійному становленню та ефективному кар'єрному розвитку [1, с. 200].

Встановлено, що самовизначення особистісне як вибір життєвої позиції та професійне як орієнтація особистості у професійно-трудоному середовищі постійно взаємодіють і є складним процесом розвитку людини. Задоволення життєвою ситуацією і соціальний успіх є критеріями вдалої кар'єри та професійного вибору. Забезпечення кращих умов самовизначення особистості є надважливим чинником усвідомлення особливостей власного особистісного і професійного потенціалу та побудови оптимальних шляхів кар'єрного розвитку.

Висновки і пропозиції. У результаті аналізу наукових та практичних доробок науковців та розвідок досліджуваної проблеми вважаємо, що питання самовизначення як важливого об'єкта формування особистості в процесі професійної орієнтації потребують глибшого вивчення з огляду на мінливі умови сьогодення, постійні зміни ринку праці та світу професій. Постає необхідність надання психологічної та педагогічної допомоги щодо визначення шляхів професійної кар'єри.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку психолого-педагогічних порад щодо створення умов для професійного самовизначення на будь-якому етапі життєвих змін, формування особистісних компетенцій у виборі шляхів кар'єрного зростання, розвитку професійних здатностей, системного самовдосконалення

щодо оволодіння додатковими знаннями й уміннями щодо якісної і відповідальної діяльності, як наслідок, побудови успішної професійної кар'єри.

Список використаної літератури:

1. Лозовецька В.Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія. Київ, 2015. 279 с.
2. Краткий психологический словарь / сост. Л.А. Карпенко; под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. Москва : Политиздат, 1985. 431 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
4. Радул В.В. Дослідження особливостей самореалізації особистості. Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2009. 352 с.
5. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття : в 3-х т. / авт. кол.: В.М. Литвин (кер.), А.П. Андрущенко, А.М. Гуржій. Київ : Навч. книга, 2004. Т. 1. 683 с.
6. Усе про мотивацію : навч. посібник / уклад. А.Г. Дербеньова. Харків : Вид. група «Основа», 2012. 207 с.
7. Пехота О.М. Основи педагогічних досліджень : навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2013. 287 с.
8. Филиппов А.В. Работа с кадрами: психологический аспект. Москва : Экономика, 1990. 168 с.
9. Мазяр О.В. Психологія праці : модульний курс : навчальний посібник. Житомир : Вид.-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 190 с.
10. Самолюк Н.М. Фізіологія і психологія праці. Навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2013. 330 с.
11. Дворецька Г.В. Соціологія праці : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2001. 244 с.
12. Радул В.В. Соціальна зрілість особистості : монографія. Харків : Мачулін, 2017. 442 с.

Horokhova H. Self-determination issues as the essential points of personality formation in the career orientation process

The article has analyzed the role of self-determination as an essential personality formation factor in the career orientation process, and has reviewed the external influence relation to personality's self-determination as the object of the education and upbringing process. It has also considered the conditions making the personality formation more effective, and taken into account the impact on the emotional sphere along with the personality's activeness under any performance. Besides, it has studied the notion of self-realization (self-actualization) as the highest human need, pointed out the issues of efficient career orientation and professional selection. Furthermore, the article has defined the subject and cleared out the importance of the personal and professional self-determination.

In the light of studying scientists' theoretical researches, it has been proved that self-determination is viewed as a conscious act of revealing and stating the personal attitude under certain problematic situations as well as defining his or her position in life and society. It is indicated that the current day issue is a set of future educators' preparation circumstances directed to forming social position of pupils' and students' personalities which is very essential for pedagogical and upbringing process.

It has been demonstrated that self-determination is a complicated human development process. The contemporary analysis of theoretical researches and the results of practical implementations have displayed that both personal and professional self-determination interact permanently. Additionally, it has been highlighted

that the study of personality's potential opportunities, his or her own representation system, and realization of physical, intellectual, and professional capabilities is extremely important. The issues of efficient career orientation and professional selection are proved to be quite substantial. The opportunities of solving problems in creating the career orientation process that would combine a set of activities directed to informing about the most required jobs, organization of familiarizing with specialty, studying under working conditions, and labour education are taken into consideration. It has been defined that vocational concerns in the professional upbringing process should transform into the corresponding endeavors and professional aptitude.

As a consequence of the analysis of scientists' research and practical upgrades as well as intelligence gathering of the issue under research it has turned out that the vocational education provides with the professional self-determination aimed at detecting vocational self-awareness, success motivation, and programming the way it can be achieved. These factors give rise to purposeful activities which result in forming a complete personality and activeness in career growth.

Key words: *pedagogical influence, self-realization, self-actualization, activity, career choice, career growth.*